

CONCEPT

Uitgangspuntennotitie Licht in de openbare ruimte in Asten

1. Inleiding

Het beleidsplan openbare verlichting van de gemeente Asten loopt tot 2020. Echter door alle technologische ontwikkelingen en landelijke doelstellingen, stellen we al eerder een nieuw beleid op. Daar komt bij dat steeds meer andere lichtbronnen de openbare ruimte beïnvloeden. Licht vanuit etalages, reclameverlichting, licht vanuit bedrijven, aangelichte bezienswaardigheden, paardenbakken, sportvelden en dergelijke zien we ook op straat terug. Dat heeft effect op de openbare verlichting. Vaak zijn deze lichtbronnen niet van de gemeente. Toch willen we over deze lichtbronnen wel onze visie weergeven.

Het beleidsplan is geen traditioneel beleidsplan. Het wordt een digitaal beeldend beleidsplan. Immers licht moet je beleven en ervaren. Met foto's wordt getoond wat onze visie is en wat we anders willen.

Het beleidsplan met als titel 'Asten licht in beeld' heeft als looptijd 2020-2027. Halverwege deze periode vindt een evaluatie plaats en kunnen, indien noodzakelijk, wijzigingen aan de Raad voorgelegd worden.

2. Totstandkoming

Via een online enquête is opgehaald bij de inwoners van Asten wat belangrijk wordt gevonden. De response is met 69 stuks niet een representatieve afspiegeling van wat onze inwoners vinden. Echter het geeft wel een richting. Daarnaast is via een interne workshop met de diverse beleidsvelden een aantal items afgestemd. Met raads- en commissieleden is een rondrit door de gemeente gemaakt en middels stellingen besproken wat we van een aantal uitgangspunten vinden.

Dit alles is de basis geweest om tot onderstaande uitgangspunten te komen.

3. Uitgangspunten 2020-2027 'Asten licht in beeld'

- 1) Niet verlichten tenzij in het buitengebied
- 2) Qua lichtsterkte houden we maximaal 80% van de richtlijn aan en een zo goed mogelijke gelijkmatigheid waar dat gewenst is. In bestaande situaties is de huidige afstand tussen de lantaarnpalen leidend.
- 3) Licht op maat
- 4) Toepassen nieuwe technieken waar wenselijk en financieel mogelijk
- 5) Duurzaamheid, circulariteit en het milieu staan centraal
- 6) Hoofdfietsroutes binnen de kom verlichten, buiten de kom met alternatieven waar dat gewenst is
- 7) Lichthinder en lichtvervuiling voorkomen
- 8) Verkeersveiligheid centraal
- 9) Gebiedsgerichte aanpak

- a. Woongebied
 - b. Buitengebied
 - c. Natuurgebied en bossen
 - d. Parken en groenvoorzieningen
 - e. Parkeerplaatsen
 - f. Bedrijventerrein
- 10) Voldoen aan Energieakkoord
 - 11) Terughoudend met reclame aan de lantaarnpalen en reclameborden
 - 12) Nieuwe leddisplays in principe niet toestaan
 - 13) In overleg met andere lichtbroneigenaren
 - 14) Niet voldoen aan het Politie Keurmerk Veilig Wonen voor de openbare verlichting
 - 15) Bij het Keurmerk Veilig Ondernemen is de hoeveelheid licht ondergeschikt aan dit beleidsplan
 - 16) Integrale aanpak
 - 17) Betrekken bewoners, ondernemers en verenigingen bij grote wijzigingen in de openbare ruimte

Onderstaand treft u per uitgangspunt een korte toelichting.

1) Niet verlichten tenzij in het buitengebied

Het uitgangspunt voor de hele gemeente is 'Niet verlichten tenzij'. Dit houdt in dat we

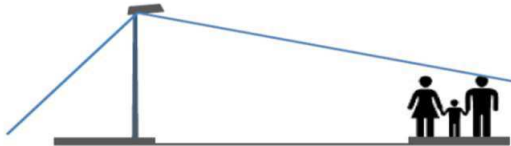
- Eerst kijken we of het wegontwerp niet anders kan;
- Indien dat niet mogelijk is en de verkeersveiligheid in het geding is, kijken we of passieve markering (schrikhek, reflecterende belijning) toegepast kan worden;
- Mocht dat niet goed genoeg zijn, dan passen we actieve markering toe (lampjes in de as van de weg e.d.);
- Als dat allemaal niet geschikt is, dan passen we verlichting toe die zo energiezuinig en duurzaam mogelijk is. Bovendien kijken we dan ook op welk tijdstip we die verlichting nodig hebben en hoeveel licht. Lichthinder moet zoveel mogelijk voorkomen of gereduceerd worden.

2) Qua lichtsterkte houden we maximaal 80% van de richtlijn aan en een zo goed mogelijke gelijkmatigheid waar dat gewenst is.

In Nederland zijn we niet verplicht om te verlichten. De huidige norm is de NPR13201/A1. Het is geen wet, maar een richtlijn. Deze biedt advies over de hoeveelheid licht op straat. Dit is natuurlijk afhankelijk van de locatie, het soort weg en hoeveel verkeer er is. Maar ook per gebied is het verschillend hoeveel licht we gewend zijn en hoeveel we nodig hebben. De richtlijn geldt voor het hele land en dus kijken we goed hoe het in onze gemeente past. Het is daarom een richtlijn: we mogen daarvan afwijken.

De keuze is om te verlichten op maximaal 80% van de geldende richtlijn qua lichtsterkte. Met uitzondering van centrumgebieden en uitgaansgebieden; daar staat vaak wat meer licht. Per situatie wordt bekeken wat de best wenselijke en haalbare situatie is.

In de nen-norm is ook een eis opgenomen voor de hoeveelheid licht op 1,5m hoogte op een verticaal punt (de E-verticaal genoemd).

Op deze hoogte zijn veel lichtbronnen die deze waarde beïnvloeden, bijvoorbeeld licht vanuit etalages, koplampen van auto's, licht vanuit woningen e.d. Dus is deze waarde lastig te meten. De opgegeven waarde in de richtlijn is daarnaast ook nog erg hoog. Er zouden dan veel meer lantaarnpalen bij moeten komen. Dat is voor de gemeente niet wenselijk.

De verdeling van het licht op de weg noemen we de gelijkmatigheid. Als het licht over de weg goed over de weg is verdeeld, ontstaan er geen donkere plekken. Op sommige locaties is de verdeling van het licht belangrijk bijvoorbeeld in verband met de sociale veiligheid, zoals in centrumgebieden of in woongebieden. Of voor de verkeersveiligheid op doorgaande wegen met hoge snelheden. Maar als de afstand tussen de lantaarnpalen groter is, dan heeft ons oog ook genoeg tijd om aan de donkere plekken te wennen. Anders krijgen we hetzelfde effect als de zon die tussen de bomen schijnt waar je snel langs rijdt. Licht-donker-licht zo snel kan je oog niet schakelen.

Bij vervanging van bestaande verlichting laten we de afstand tussen de lantaarnpalen zoals die was en is het streven de gelijkmatigheid zo goed mogelijk te krijgen op die locaties waar dat wenselijk is.

3) Licht op maat

De gemeente Asten is de afgelopen tijd al bezig met proeven om meer licht op maat aan te kunnen bieden. Zo heeft de gemeente verlichting die op afstand aan te passen is qua felheid van het licht (dimmen). Maar ook heeft zij verlichting die feller gaat branden zodra een sensor registreert dat er mensen aan komen.

Bij vervanging kijkt zij ook of het licht nodig is. Daardoor wordt er bewuster omgegaan met verlichting en dus met energie.

Door de nieuwe technieken en inzichten gaan we bij vervanging nog beter kijken of het licht echt nodig is of dat er wellicht betere alternatieven te bedenken zijn, zoals bijvoorbeeld reflecterende belijning of een andere vorm van markering. Wellicht is er ook helemaal geen licht of alternatief nodig zonder dat de verkeersveiligheid niet in het geding komt.

4) Toepassen nieuwe technieken waar wenselijk en financieel mogelijk

Er zijn veel technologische toepassingen beschikbaar. Licht kan bijvoorbeeld op afstand bediend worden, met een druk op de knop aan gaan, met sensoren aan en uitgaan of verschillende kleuren hebben.

In de gemeente wordt al veel jaren gekozen voor duurzame en energiezuinige oplossingen. Per situatie wordt bekeken wat de beste oplossing is, passend in de omgeving, binnen het beschikbare budget en met de technische mogelijkheden. De gemeente is soms koploper en soms volger van nieuwe technieken, maar heeft niet de ambitie om altijd koploper te zijn. Streven is om uniformiteit in de lantaarnpalen te krijgen om de beheerkosten zo laag mogelijk te houden.

5) Duurzaamheid, circulariteit en het milieu staan centraal

De gemeente Asten wil in 2050 energieneutraal zijn. Dat betekent dat onze gemeente geen bijdrage meer levert aan het opwarmen van de aarde. Om dat te bereiken moeten we zuiniger omgaan met energie. Niet alleen voor de openbare verlichting, maar voor alle energie die we gebruiken.

We willen met zijn allen net zo veel energie opwekken als we gebruiken en we willen stimuleren dat grondstoffen opnieuw worden gebruikt (circulariteit). Duurzaamheid betekent dat de keuzes die gemaakt worden aansluiten op de behoeften van het heden, zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun eigen behoeften te voorzien in gevaar worden gebracht.

We willen voldoen aan het landelijke Energieakkoord. Hierin is afgesproken dat we in 2020 20% energie bespaard hebben (t.o.v. 2013) en in 2030 50%. Ook moeten we in 2020 40% slimme verlichting en 40% energiezuinige verlichting hebben staan.

Dit alles kan de gemeente niet alleen. Door met inwoners ondernemers en verenigingen in gesprek te gaan kunnen we stappen maken.

6) Hoofdfietsroutes binnen de kom verlichten, buiten de kom met alternatieven waar dat gewenst is

Fietsen is goed voor de gezondheid en voor het milieu. Het fietsgebruik stimuleren wij als gemeente. Niet alleen onze eigen inwoners maken gebruik van de fietsroutes, ook toeristen.

De fietsroutes kunnen we onderverdelen in:

- Recreatieve fietsroutes, deze worden niet verlicht, want ze worden hoofdzakelijk overdag gebruikt.
- Doorgaande fietsroutes waarbij we nog een categorie Hoofdfietsroutes kunnen aangeven. Uitgangspunt is dat in de gemeente alleen hoofdfietsroutes binnen de kom verlicht. Het licht wordt gedimd zodra dat technisch mogelijk is.

Als het geen hoofdfietsroute is binnen de kom, wordt deze in principe niet verlicht. Bij een hoofdfietsroute buiten de kom passen we alternatieven toe waar behoefte is aan geleiding van de weg.

7) Lichthinder en lichtvervuiling voorkomen

We kijken (nog meer) naar eventuele lichthinder en –vervuiling. We spreken van lichthinder als licht bijvoorbeeld in een slaapkamer schijnt. Lichtvervuiling is het verlichten van de hemel waardoor er een lichtkoepel zichtbaar is.

Onnodige lichthinder en vervuiling willen we voorkomen. We zetten in op lagere lampsterkte, gericht licht (minder strooilicht) en na de spits gaan we overall dimmen. In de nacht dimmen we nog verder terug en wellicht kan het licht in de nacht op bepaalde locaties uit om met een sensor aan te kunnen.

Daarnaast kan lichthinder of lichtvervuiling ook komen door bijvoorbeeld reclame of aangelichte gebouwen. Vaak wordt niet alleen het pand aangelicht, maar ook de omgeving of de hemel. De gemeente zet zich in om deze lichtbroneigenaren te informeren over onnodige lichthinder/lichtvervuiling en zo gezamenlijk een prettigere leefomgeving te creëren.

8) Verkeersveiligheid centraal

Licht wordt vaak in één adem genoemd met veiligheid. Doordat er licht aanwezig is, voelt men zich veilig. Als we spreken over veiligheid, dan zijn er twee soorten, namelijk de verkeersveiligheid en sociale veiligheid.

Verlichting kan bijdragen aan de overzichtelijkheid van een gebied, maar ook aan schijnveiligheid. De echte veiligheid hangt met name af van de mate van sociale controle. Staan er huizen dicht bij de weg, gaat er veel verkeer overheen etc. Dan pas is een weg veiliger. Niet doordat er verlichting staat. Ons oog went direct aan licht, maar heeft even nodig om aan het donker te wennen. Als we zelf op de weg fietsen die verlicht is, kunnen we niet zien wie er aan de zijkant zit. Het licht lijkt dus wel veilig, maar is dat niet.

Verkeersveiligheid is hoe we veilig van A naar B komen. Daar kan verlichting soms in bijdragen, maar er zijn ook andere toepassingen die soms een betere bijdrage leveren aan de verkeersveiligheid. Denk aan een lichter kleur wegdek, zoals we die hebben toegepast als proef op de Veldweg. Reflecterende belijning of witte kantmarkering zoals we die hebben toegepast op de Beekstraat. Kattenogen, schrikhekken, berm paaltjes en dergelijke kunnen vaak beter aangeven wat er gebeurt op een wegdek dan een enkele lantaarnpaal. Ons oog trekt naar het licht toe en ziet niet wat er daarvoor of erna gebeurt als daar geen verlichting staat.

9) Gebiedsgerichte aanpak

a. Woongebied

In de woongebieden wordt een lichtkleur toegepast waarmee een goede kleur- en gezichtsherkenning mogelijk is. Voetpaden langs de weg worden vanaf de weg verlicht. Vrij liggende voetpaden worden alleen verlicht indien het een drukke route is en er geen andere route beschikbaar is.

Achterpaden in eigendom van de gemeente worden niet verlicht.

De verlichting is na vervanging dimbaar en waar wenselijk en financieel mogelijk voorzien van sensoren waarmee het licht aan en uit gaat.

Eventuele andere slimme toepassingen zijn hier mogelijk indien het een waardevolle toepassing betreft.

b. Buitengebied

Buitengebieden worden niet verlicht tenzij het voor de verkeersveiligheid noodzakelijk is en er geen andere goede alternatieven beschikbaar zijn.

c. Natuurgebied en bossen

Natuurgebieden en bossen worden niet verlicht. De kwetsbare flora en fauna beschermen wij. Waar nu nog verlichting staat, wordt in overleg met aanwonenden en gebruikers bekeken of deze verwijderd kan worden tenzij er andere afspraken zijn gemaakt (zoals op de Meijlseweg).

d. Parken en groenvoorzieningen

Parken en groenvoorzieningen worden niet verlicht. Licht geeft daar schijnveiligheid aangezien er vaak weinig tot geen sociale controle is. Waar nu nog verlichting staat, wordt in overleg met aanwonenden en gebruikers bekeken of deze verwijderd kan worden.

e. Parkeerplaatsen

Per parkeerplaats wordt bekeken of verlichting nodig is en op welk tijdstip. Verlichting is na vervanging dimbaar en waar wenselijk en financieel mogelijk voorzien van sensoren waarmee het licht aan of uit gaat.

f. Bedrijventerrein

Verlichting op het bedrijventerrein is na vervanging dimbaar en waar wenselijk en financieel mogelijk voorzien van sensoren waarmee het licht aan of uit gaat. Eventuele andere slimme toepassingen zijn hier mogelijk indien het een waardevolle toepassing betreft.

10) Voldoen aan Energieakkoord

Gezamenlijk met 47 partijen is door de VNG (Vereniging Nederlandse Gemeenten), namens alle Nederlandse gemeenten, het landelijk Energieakkoord (SER-Energieakkoord) in 2013 ondertekend. Hierin zijn afspraken gemaakt om gezamenlijk tot een duurzame, klimaatvriendelijke omgeving te komen.

Ten aanzien van de openbare verlichting zijn de volgende relevante doelstellingen genoemd:

1. 20% energiebesparing in 2020 ten opzichte van 2013
2. 50% energiebesparing in 2030 ten opzichte van 2013
3. 40% is voorzien van slim energiemanagement in 2020
4. 40% is energiezuinig in 2020

De cijfers gelden voor Gemeenten, Rijkswaterstaat, Waterschappen en Provincies tezamen. Wel heeft elke gemeente haar verantwoordelijkheid om deze doelstellingen te halen en niet te wachten of te kijken naar andere gemeenten.

Slim energiemanagement is het op een slimme wijze schakelen en dimmen van het lichtniveau van de openbare verlichting. Energiezuinige openbare verlichting is de mate waarin de totale openbare verlichting is voorzien van energiezuinige componenten.

De gemeente is actief bezig om deze doelstellingen te kunnen realiseren. Oude verlichting wordt vervangen. Het tempo waarin dit kan gebeuren wordt bepaald door de beschikbare middelen.

11) Terughoudend met reclame aan de lantaarnpalen en lichtgevende reclameborden

Verlichte lichtmastreclames zorgen voor lichtvervuiling en een hoger energieverbruik. Ook kan het ervaren worden als een aantasting van de leefomgeving. Als er reclameborden aan de lichtmast bevestigd moeten worden, dan dienen de masten verzwaaard te worden. Dat is niet overal wenselijk en het uitgangspunt is dat er geen verlichte reclames aan de lantaarnpalen bevestigd worden behalve in de daartoe aangewezen gebieden. Afstemming dient ten alle tijden met de gemeente plaats te vinden.

Ook ten aanzien van andere lichtgevende reclameborden is de gemeente terughoudend. Het mag niet de leefomgeving aantasten, verrommeling van het landschap geven of de verkeersveiligheid in geding brengen.

Reclame op de gevel van een bedrijf mag geen lichthinder veroorzaken of de verkeersveiligheid in het gevaar brengen.

12) Nieuwe leddisplays in principe niet toegestaan

De gemeente staat nieuwe leddisplays (grote digitale reclame borden met of zonder wisselende beelden) in principe nergens toe. Deze kunnen storend zijn in het landschap en vaak dragen ze zeker niet bij aan de verkeersveiligheid. Daarnaast speelt ook de omgevingswet een rol; er mag geen hinder ontstaan aan de fysieke leefomgeving.

Per situatie dient goed bekeken te worden:

- Of het geen gevaar voor de verkeersveiligheid oplevert;
- Of het geen onnodige lichthinder veroorzaakt;
- Of de leefomgeving niet wordt aangetast;
- Of de flora en fauna geen hinder ondervindt;
- Of het geen negatief effect op de openbare verlichting heeft.

Indien een leddisplay op een van deze punten een negatief effect heeft, wordt de leddisplay in ieder geval niet toegestaan. Daarnaast dient de lichtkleur en de hoeveelheid licht van een leddisplay dient altijd opgestemd te zijn op de omgeving en aangepast te kunnen worden aan de omgeving door middel van lichtsensoren.

De gemeente hanteert de 'Richtlijn Lichthinder' van de NSVV en de CROW-handreiking 'Reclame langs wegen'.

Indien een object op de gemeentegrens zich bevindt, dient altijd overleg gevoerd te worden met de aanpalende beheerder.

Wellicht dat door toekomstige ontwikkelingen het standpunt ten aanzien van leddisplays verandert.

13) In overleg met andere lichtbroneigenaren

Niet alleen de openbare verlichting bepaalt het beeld buiten in de openbare ruimte, maar ook andere lichtbronnen. Deze zijn vaak niet van de gemeente. Denk aan reclameverlichting, etalage verlichting, verlichting vanuit bedrijven, aangelichte bezienswaardigheden als kerken en monumenten, paardenbakken, sportvelden en noem maar op.

Door met elkaar het gesprek aan te gaan en de lichtbronnen meer op elkaar af te stemmen, kunnen we zorgen voor een prettigere leefomgeving die bovendien energiezuiniger is.

14) Niet voldoen aan het Politie Keurmerk Veilig Wonen voor de openbare verlichting

In Nederland kennen we het Politie Keurmerk Veilig Wonen (PKVW). Het is geen verplicht keurmerk en bestaat uit certificaten. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen bestaande en nieuwbouw.

Voor de openbare verlichting in de gemeente, is het keurmerk Veilige Omgeving van belang. Het keurmerk geeft aan dat achterpaden verlicht moet worden en de richtlijn voor de openbare verlichting volledig aangehouden wordt. De gemeente verlicht achterpaden niet. Vaak zijn deze van de woningbouwvereniging. Ook hanteert de gemeente de richtlijn niet volledig, omdat er anders te veel licht op straat is. Daarom houdt de gemeente voor wat betreft de openbare verlichting het keurmerk niet aan, net als in veel omliggende gemeenten.

Projectontwikkelaars gebruiken het Politie Keurmerk Veilig Wonen vaak als een verkoopargument vanwege het gevoel van veiligheid van inwoners en de korting die door

verzekeraars op de verzekeringspremies wordt gegeven als een woning het keurmerk heeft. Het gaat dan echter om het keurmerk Veilige Woning. Dit certificaat gaat om de woning zelf, het hang- en sluitwerk en de buitenverlichting aan de woning. Projectontwikkelaars kunnen op de nieuwbouwprojecten wel een PKVW Veilige Woning afgeven, maar zonder het certificaat Veilige Omgeving. De inwoners hebben dan toch recht op korting op hun verzekeringspremies.

15) Bij het Keurmerk Veilig Ondernemen is de hoeveelheid licht ondergeschikt aan dit beleidsplan

Het Keurmerk Veilig Ondernemen (KVO) is een keurmerk voor bedrijventerreinen en winkelgebieden. Er worden door ondernemers, verenigingen, politie, brandweer en de gemeente onderlinge afspraken gemaakt over diverse zaken, waaronder soms de openbare verlichting. In de gemeente Asten hebben we geen KVO. Mocht deze er wel komen, dan is voor wat betreft de hoeveelheid verlichting ons beleidsplan 'Asten licht in beeld' leidend.

16) Integrale aanpak

Bij het aanleggen van een woonwijk, wordt vaak als laatste aan de lantaarnpalen gedacht. Dus staat het licht vaak tussen de bomen. Uit oogpunt van sociale veiligheid is het van belang om een goede afstemming te hebben tussen het groen en de weg. Bosjes langs een fietspad kunnen een gevoel van onveiligheid geven. Dat kan voorkomen worden door een goede afstemming. Daarom wordt de openbare verlichting voortijdig en goed afgestemd op de groenvoorzieningen.

17) Betrekken bewoners, ondernemers en verenigingen bij grote wijzigingen in de openbare ruimte

Het onderwerp leent zich ervoor om actief en blijvend met de inwoners, verenigingen en ondernemers te spreken. Bij grote wijzigingen betrekken we hun door bijvoorbeeld online enquêtes, bijeenkomsten e.d.

Op natuurlijke momenten wordt het onderwerp licht besproken.